

EUROPEAN CITIZENS' PANEL
Tackling Hatred in Society

Ομάδα Ευρωπαίων πολιτών για την αντιμετώπιση του μίσους στην κοινωνία

Σύνοψη της 1ης συνεδρίασης

[5-7 Απριλίου 2024]

Με λίγα λόγια...

Μια συγκινητική και πολλά υποσχόμενη πρώτη συνεδρίαση

Πώς μπορούμε να εξηγήσουμε την αύξηση του μίσους στην κοινωνία; Ποιες είναι οι κινητήριες δυνάμεις και τα αίτιά του; Και πώς μπορούμε να το αντιμετωπίσουμε συλλογικά; Κατά τη διάρκεια τριών σαββατοκύριακων, 150 τυχαία επιλεγμένοι πολίτες της ΕΕ, οι οποίοι συγκεντρώθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα επιχειρήσουν να απαντήσουν σε αυτά τα δύσκολα ερωτήματα. Οι πολίτες θα υποβάλουν τελικά μια σειρά συστάσεων που θα τροφοδοτήσουν το έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά την ανάπτυξη στρατηγικών για την καταπολέμηση του μίσους.

Η πρώτη συνεδρίαση αυτής της νέας ομάδας πολιτών πραγματοποιήθηκε από τις 5 έως τις 7 Απριλίου στις Βρυξέλλες. Εμπειρογνώμονες και μέλη της κοινωνίας των πολιτών κλήθηκαν να μοιραστούν τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους σχετικά με το θέμα στη διάρκεια του τριημέρου. Στόχος αυτού του πρώτου σαββατοκύριακου ήταν να γίνει καλύτερα κατανοητό το μίσος και οι επιπτώσεις του στους ανθρώπους και στην κοινωνία μας. Συμμετέχοντες από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ συνέβαλαν στη συζήτηση μέσα από τα διαφορετικά εθνικά και πολιτιστικά τους πλαίσια, καθώς και με τις προσωπικές τους εμπειρίες. Αυτές οι συγκινητικές και τίμιες περιγραφές ήταν από τα στοιχεία που έκαναν αυτή την πρώτη συνεδρίαση της ομάδας διαφορετική από οποιαδήποτε άλλη.

Τι μπορούμε να μάθουμε από αυτή την πρώτη

Ημέρα 1: Κατανόηση των εκδηλώσεων μίσους

«Στόχος μας είναι η εξαρχής συμμετοχή σας στην πολιτική συζήτηση», δήλωσε η **Dana Spinant**, γενική διευθύντρια της Γενικής Διεύθυνσης Επικοινωνίας (ΓΔ COMM), καλωσορίζοντας τους πολίτες την Παρασκευή.

«Θα εκπλαγείτε από την ποικιλομορφία των απαντήσεων, αλλά και από τη δυσκολία των ερωτημάτων που ανακύπτουν», συνέχισε ο **Colin Scicluna**, επικεφαλής του ιδιαίτερου γραφείου της αντιπροέδρου Dubravka Šuica. Πράγματι, για την **Ana Gallego Torres**, γενική διευθύντρια της Γενικής Διεύθυνσης Δικαιοσύνης και Καταναλωτών, οι προκλήσεις του μίσους μπορούν να αντιμετωπιστούν με τη συμβολή των πολιτών. «Χρειαζόμαστε τις απόψεις σας ώστε να μπορούμε να εξετάσουμε το θέμα από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Η ΕΕ είναι μια Ένωση που τιμά τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατόμων που

ανήκουν σε μειονότητες. Θέλουμε να γίνεται σεβαστή η γνώμη όλων, αυτό είναι το κοινωνικό μας συμβόλαιο, αυτό είναι που μας κάνει Ευρωπαίους».

Η ομάδα διερεύνησε διάφορες διαστάσεις του μίσους –την ψυχολογική, την κοινωνιολογική και τη νομική διάσταση– με τα μέλη της επιτροπής γνώσης.

Το μίσος δεν είναι απλώς μια σκέψη...

Για τον **Μάνο Τσακίρη**, καθηγητή Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, μία από τις προκλήσεις έγκειται στην αποκάλυψη του «γιατί» μπορούμε να νιώθουμε μίσος, ιδίως μέσω της συναισθηματικής ενσυναίσθησης. Ο **Arun Mansukhani**, κλινικός ψυχολόγος που ειδικεύεται στα ψυχολογικά τραύματα, επισήμανε ότι καθορίζουμε τον εαυτό μας μέσα από τις σχέσεις μας με άλλες ομάδες, με τη διαφοροποίηση του εαυτού μας. Η διαφοροποίηση αυτή, η οποία βασίζεται σε διάφορες προκαταλήψεις, μπορεί να προετοιμάσει το έδαφος για διακρίσεις.

Το μίσος είναι συστημικό

Η **Jelena Jovanovic**, συντονίστρια της διακομματικής ομάδας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την καταπολέμηση του ρατσισμού και την πολυμορφία, μοιράστηκε τον στιγματισμό που υπέστη ως Ρομά. Ο **Federico Faloppa**, καθηγητής κοινωνιογλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο του Reading, τόνισε τον κρίσιμο ρόλο που διαδραματίζει η γλώσσα στη διαμόρφωση της κοσμοθεωρίας μας. Η καθημερινή μας γλώσσα είναι γεμάτη εκφράσεις που διαδίδουν το μίσος: από ακραίες ρατσιστικές προσβολές έως μεταφορική απανθρωποποίηση, και φαινομενικά αθώες αλλά ύπουλες φράσεις: αυτές μπορούν να ενισχύσουν τις διχαστικές έννοιες του «εμείς» απέναντι σε «αυτούς».

Ποιες είναι οι νομικές απαντήσεις;

Η **Nesrine Slaoui**, ανεξάρτητη δημοσιογράφος και συγγραφέας που επικεντρώνεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αντιμετώπισε την έκφραση μίσους ως παγκόσμιο φαινόμενο που υπερβαίνει τις κοινωνικές τάξεις. Κατέδειξε τη νοοτροπία του διαδικτύου, ιδίως τον κυβερνοεκφοβισμό, και το ζήτημα των αλγοριθμικών μεροληψιών που αντικατοπτρίζουν κοινωνικές διακρίσεις. Από νομική άποψη, ο **Daris Lewis-Recio**, υπεύθυνος νομικών θεμάτων και πολιτικής στο EQUINET (το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φορέων Ισότητας) εξέτασε τα εγκλήματα μίσους και τη συχνή ελλιπή καταγγελία τους. Αυτή η ανησυχητική τάση συνιστά σημαντική απειλή για τη δημοκρατική ακεραιότητα.

Ημέρα 2: Ορισμός των κινητήριων δυνάμεων του μίσους

Το Σάββατο οι πολίτες χωρίστηκαν σε 12 μικρότερες ομάδες για να εξετάσουν σε βάθος τις κύριες κινητήριες δυνάμεις και τα αίτια του μίσους στη σύγχρονη κοινωνία. Ενώ το περιεχόμενο κάθε συζήτησης παραμένει εμπιστευτικό, η ακόλουθη σύνοψη αντικατοπτρίζει ορισμένους βασικούς και επαναλαμβανόμενους παράγοντες που προέκυψαν σε όλες τις ομάδες.

Η ανάγκη του ανήκειν και ο φόβος του άγνωστου

Μια θεμελιώδης πτυχή της φύσης του ανθρώπου είναι η εγγενής επιθυμία να ανήκει σε μια κοινωνική ομάδα. Η απομόνωση, η οποία προκαλείται από τη μοναξιά, τα τραύματα στην παιδική ηλικία, την ανατροφή και τις γενικές εμπειρίες της ζωής, καλλιεργεί ένα βαθύ αίσθημα αποξένωσης. Η πανδημία

COVID-19 ανέδειξε τον τρόπο με τον οποίο ο φόβος του άγνωστου και η απομόνωση μπορούν να εντείνουν τα αισθήματα συναισθηματικής αποσύνδεσης, ωθώντας τα άτομα προς ακραίες ιδεολογίες και τον κίνδυνο ριζοσπαστικοποίησης, ενισχύοντας έτσι την εχθρότητα προς τους άλλους. Επιπλέον, μια εύθραυστη κοινωνικοοικονομική κατάσταση όχι μόνο υπογραμμίζει την τρωτότητα, αλλά εντείνει και τους φόβους, ιδίως τον φόβο των μεταναστών και των μειονοτήτων, συμβάλλοντας σε έναν κύκλο αποκλεισμού και μίσους.

Ο ρόλος των πολιτικών και των πολιτικών ρητορικών

Οι πολιτικοί έχουν σημαντικό ρόλο στην υποκίνηση του μίσους, καθώς συχνά δεν ανταποκρίνονται κατάλληλα στις ανάγκες των μειονοτήτων και κατευθύνουν την εχθρότητα εναντίον τους. Σε πολλές χώρες, οι εθνικιστικές και λαϊκιστικές ρητορικές αποτελούν σύνθετη πρόκληση, αν και η παρουσία τους μπορεί να μην είναι εξίσου σημαντική σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ. Η ρητορική μίσους χρησιμοποιείται από τους πολιτικούς ως βολικό εργαλείο για την προώθηση των στόχων τους, συμπεριλαμβανομένων των εκλογικών φιλοδοξιών, με αποτέλεσμα την υπερβολική απλούστευση του πολιτικού λόγου. Αυτή η τάση ενσωμάτωσης της ρητορικής μίσους βασίζεται στην άγνοια και στον φόβο του άγνωστου που διακατέχει πολλούς Ευρωπαίους πολίτες, διαιρώντας περαιτέρω τις κοινωνίες και αυξάνοντας την πόλωση.

Κυβερνοεκφοβισμός, ανωνυμία και παραπληροφόρηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Η ανωνυμία που παρέχουν οι κοινωνικές πλατφόρμες διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διάδοση της ρητορικής μίσους. Τα δίκτυα αυτά εξυπηρετούν διττούς ρόλους: ως δίαυλοι για εσφαλμένη πληροφόρηση και παραπληροφόρηση και ως μέσα διάδοσης στερεοτύπων, ιδίως κατά των γυναικών, οι οποίες αντιμετωπίζουν σημαντική παρενόχληση στο διαδίκτυο. Οι νέοι, ωθούμενοι από το αίσθημα του ανήκειν, είναι πιθανό να συμμετέχουν στη ρητορική μίσους και στην παρενόχληση στο διαδίκτυο και, ταυτόχρονα, να είναι τα κύρια θύματά τους. Η πρόκληση της αντιμετώπισης ψευδών και μη επαληθευμένων πληροφοριών επιδεινώνεται από αλγοριθμικές μεροληψίες που δημιουργούν θαλάμους αντήχησης ή «φούσκες» που απηχούν τις δικές μας απόψεις, μειώνοντας την έκθεσή μας σε διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες ως καταλύτης του μίσους

Η οικονομική ύφεση και οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες λειτουργούν ως σημαντικός καταλύτης για την κλιμάκωση του μίσους, υποκινώντας συναισθήματα στέρησης δικαιωμάτων. Η γενική απογοήτευση, σε συνδυασμό με την αντίληψη ότι οι μεσαίες τάξεις επωμίζονται αδικαιολόγητο μέρος της επιβάρυνσης λόγω της κρίσης, ενώ παράλληλα αντιμετωπίζουν υπερβολική φορολογία, τροφοδοτεί τη δυσαρέσκεια. Η δυσαρέσκεια αυτή μπορεί να εξελιχθεί σε μίσος που κατευθύνεται κατά διαφόρων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών που θεωρούνται αναποτελεσματικοί, των μεγάλων επιχειρήσεων και των μεταναστών.

Η πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά και η μεταβίβασή της

Η δυσπιστία μεταξύ των ανθρώπων δεν είναι μόνο εξωτερικό ζήτημα· έχει διεισδύσει και στον ιστό των ευρωπαϊκών κοινωνιών, ενισχύοντας τις διαιρέσεις. Αντί να καλλιεργούμε εκτίμηση για τα

διαφορετικά μας υπόβαθρα, υπάρχει μια τάση να μετακυλίουμε την αμοιβαία δυσπιστία μας διαμέσου των γενεών. Η τάση αυτή προς τη δυσπιστία είναι συχνά ευκολότερη από την αποδοχή του «άλλου»: η πολυεπίπεδη κληρονομιά μας, πλούσια σε ιστορικά αφηγήματα, συμπεριλαμβανομένων συγκρούσεων όπως οι πόλεμοι, μας μεταδίδεται με διάφορα μέσα: τυπική εκπαίδευση, οικογενειακές αφηγήσεις και πολιτική ρητορική. Τα αφηγήματα αυτά μπορούν να διαμορφώσουν αντιλήψεις και συμπεριφορές, ενίοτε ενισχύοντας τις διαιρέσεις αντί να τις γεφυρώσουν. Σήμερα εξακολουθεί να υπάρχει αξιοσημείωτη έλλειψη δέσμευσης όσον αφορά τον καθορισμό του τι συνδέει τους Ευρωπαίους πολίτες.

Ημέρα 3: Ανταλλαγές και μαρτυρίες

Την Κυριακή πέντε ομιλητές κατέθεσαν ενώπιον των 150 πολιτών τις μαρτυρίες τους για τις διακρίσεις που υπέστησαν λόγω της καταγωγής τους, του φύλου, του χρώματος του δέρματος, της θρησκείας ή της σωματικής αναπηρίας τους.

Ακολουθούν μερικά αποσπάσματα: «Η υιοθέτηση μιας υποκειμενικής προοπτικής για το μίσος είναι ζωτικής σημασίας για την αποκάλυψη της υποκείμενης βίας που εκδηλώνει. Η προσέγγιση αυτή όχι μόνο εμβαθύνει την κατανόησή μας, αλλά μας καθοδηγεί και στην εξεύρεση

αποτελεσματικών λύσεων για την εξάλειψη του μίσους» **Nesrine Slaoui**, δημοσιογράφος και συγγραφέας

«Τα άτομα με αναπηρία συχνά αντιμετωπίζουν ένα τείχος παρανοήσεων, καθώς οι αρμόδιες αρχές δεν τα λαμβάνουν πάντοτε σοβαρά υπόψη. [...] Είναι ζωτικής σημασίας να αλλάξει ο τρόπος θεώρησης και διαλόγου για την αναπηρία, ώστε να προωθήσουμε μια κοινωνία με λιγότερους αποκλεισμούς και μεγαλύτερο σεβασμό», **Kamil Goungor**, υπεύθυνος πολιτικής και υποστήριξης των μετακινήσεων στο ευρωπαϊκό δίκτυο για την αυτόνομη διαβίωση.

«Ο αντισημιτισμός δεν περιλαμβάνει μόνο επιθέσεις και δολοφονίες, αλλά και ένα φάσμα διαβαθμίσεων όπως στερεότυπα, προκαταλήψεις και απαξιοτικό λόγο. Προκαλεί μεγάλη μοναξιά που ωθεί το άτομο να κλειστεί στον εαυτό του και το παγιδεύει σε ένα φαύλο κύκλο.» **Sacha Guttmann**, πρώην πρόεδρος της Ένωσης Εβραίων Φοιτητών στο Βέλγιο (UEJB) (2019-2023).

«Αυτή η μορφή ρατσισμού απορρέει από ένα μακρινό παρελθόν, από την εποχή της αποικιοκρατίας που έκανε πλούσια την Ευρώπη, τις ΗΠΑ και τη Μέση Ανατολή. Οι νοοτροπίες αλλάζουν με υπερβολικά αργό ρυθμό. (...) Παρ' όλα αυτά, έχω ελπίδες επειδή βρίσκεστε εδώ και θα είστε σύμμαχοι στη μάχη.» **Mireille Tsheusi-Robert**, Βελγίδα συγγραφέας, εκπαιδευτικός και ερευνήτρια στο πλαίσιο συλλόγων

«Αν και μπορεί να μην καταφέρουμε να δημιουργήσουμε έναν ιδανικό κόσμο χωρίς μίσος, μπορούμε να οικοδομήσουμε έναν κόσμο όπου δεν θα κυριαρχούν ο αποκλεισμός και το μίσος, όπου ο αποκλεισμός θα εξαλειφθεί.» **Fabian Wichmann**, μέλος της ομάδας EXIT Germany, που παρέχει στήριξη σε άτομα που θέλουν να εγκαταλείψουν την ακροδεξιά.

«Ας αναρωτηθούμε τι δεν γνωρίζουμε ότι δεν γνωρίζουμε», πρότεινε ο **Robin Sclafani**, εκτελεστικός διευθυντής του CEJI. Μετά το πέρας ενός συναισθηματικά φορτισμένου πρωινού, ο **Tommaso Chiamparino**, υπεύθυνος πολιτικής στη Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Καταναλωτών (ΓΔ JUST), παρατήρησε τα εξής: «Έχουμε σημειώσει πρόοδο: από μια γενική κακοφωνία, νιώθω ότι έχουμε περάσει σε κάτι πιο αρμονικό... ας συνεχίσουμε να συνθέτουμε μια τέτοια μουσική!».

Κάντε κλικ [εδώ](#) για να δείτε το βίντεο της ολομέλειας της

Ε&Α με την Petra (19 ετών) από την Ουγγαρία

Γιατί συμμετέχεις σε αυτή την ομάδα;

«Αρχικά δίστασα να έρθω, ήμουν πολύ επιφυλακτική, αλλά συνειδητοποίησα ότι ήταν μια μεγάλη ευκαιρία να εκφράσω τον εαυτό μου και τις απόψεις μου. Είμαι Εβραία και στην Ουγγαρία υπάρχει μεγάλος αντισημιτισμός. Ορισμένοι είναι ανοικτά ρατσιστές και κατά των ΛΟΑΤΚΙ+. Ήθελα να μιλήσω για την κατάσταση στη Βουδαπέστη, από την οποία κατάγομαι.»

Πώς ήταν οι ανταλλαγές;

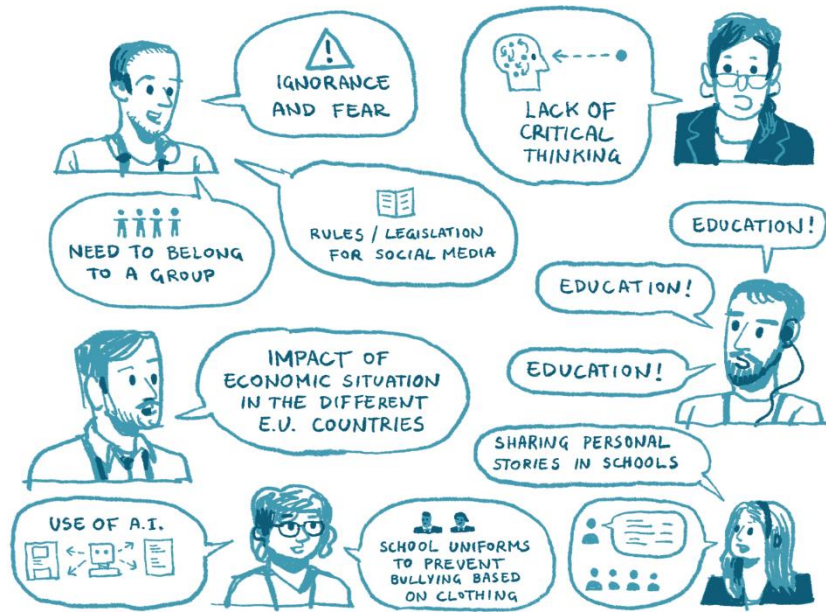
«Στην ομάδα εργασίας μου υπήρχαν άτομα από την Ουγγαρία, την Ιρλανδία, τη Γαλλία και την Πολωνία. Συζητήσαμε για την κατάσταση στην Ουγγαρία και για τις απειλές για τις γυναίκες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μεταξύ άλλων. Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης οι γυναίκες παρουσιάζονται με τρόπο που δεν αντιστοιχεί στην πραγματικότητα, αλλά περισσότερο στο πως φαντάζεται η κοινωνία ότι είναι ή θα έπρεπε να είναι οι γυναίκες, κάτι που είναι πολύ δύσκολο.»

Ποια ήταν η ξεχωριστή στιγμή του Σαββατοκύριακου;

«Οι μαρτυρίες της Κυριακής ήταν συγκλονιστικές. Οι μαρτυρίες της Mireille και του Sacha για τον ρατσισμό και τον αντισημιτισμό με συγκίνησαν και με άγγιξαν πραγματικά. Η ομάδα αυτή είναι ένας διεθνής χώρος όπου εκπροσωπούνται όλες τις εθνικότητες της ΕΕ για να κατανοήσουν και να διδαχθούν από διαφορετικές απόψεις και γνώμες. Είναι πολύ σημαντικό να μαθαίνουμε ο ένας από τον άλλο και να εξακολουθήσουμε να διατυπώνουμε περισσότερες γνώμες, να ακούγονται και να συζητούνται περισσότερες απόψεις σχετικά με το θέμα του μίσους.»

Το Σαββατοκύριακο μέσα από τα μάτια του Sylvain

Ο Sylvain είναι ο συντονιστής γραφικών που αποτυπώνει οπτικά την εξέλιξη των συζητήσεων της ομάδας. Ακολουθεί μια εικόνα των εντυπώσεών του από την ολομέλεια της Κυριακής:

Υπενθύμιση: Στόχοι και των 3 συνεδριάσεων

- **1η συνεδρίαση, 5-7 Απριλίου:** Ανάπτυξη κοινής αντίληψης για το μίσος και το πεδίο εργασιών της ομάδας πολιτών. Ανάλυση συναισθημάτων και αντιλήψεων για το μίσος, μεταξύ άλλων μέσω ανταλλαγών και ακρόασης εξωτερικών ομιλητών, μαρτυριών και εμπειρογνομόνων. Προσδιορισμός διαφόρων αιτιών και κινητήριων δυνάμεων του μίσους, καθώς και πιθανών τομέων δράσης στους οποίους μπορεί να αντιμετωπιστεί το μίσος στην κοινωνία.
- **2η συνεδρίαση, 26-28 Απριλίου:** Με βάση τις εργασίες της 1ης συνεδρίασης, οι πολίτες θα αναπτύξουν ιδέες σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος του μίσους στην κοινωνία. Οι ιδέες αυτές μπορούν να θεωρηθούν ως σχέδια συστάσεων.
- **3η συνεδρίαση, 17-19 Μαΐου:** Οι πολίτες θα βελτιώσουν τις ιδέες και τις συστάσεις αυτές με την υποστήριξη έμπειρων διαμεσολαβητών, ατόμων-πηγών από την κοινωνία των πολιτών και εμπειρογνομόνων σε θέματα περιεχομένου. Οι ιδέες αυτές θα αποτελέσουν τις τελικές συστάσεις σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης του μίσους στην Ευρώπη.